

DOCENDO

PETER BERGEN

OSAMA BIN LADENIN

NOUSU JA TUHO

**OSAMA
BIN LADENIN
NOUSU JA TUHO**

PETER BERGEN

**OSAMA
BIN LADENIN
NOUSU JA TUHO**

SUOMENTANUT SIMO LIIKANEN

DOCENDO

Suomennoksen copyright © Simo Liikanen ja Docendo 2022

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Englanninkielinen alkuteos
The Rise and Fall of Osama bin Laden
Copyright © Peter Bergen 2021

Kansi: Jarkko Lemetyinen / Katse Design
Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

ISBN 978-952-382-386-0

Painettu EU:ssa

Gracelle, Pierrelle ja Treshalle

SISÄLLYS

	Bin Ladenin sukupuu	10
PROLOGI	Toiveet, unelmat ja pelot	13

OSA I PYHÄ SOTURI

LUKU 1	Sfinksi ilman arvoitusta?	35
LUKU 2	Kiihkoilija.....	39
LUKU 3	Jihad.....	56
LUKU 4	Al-Qaida.....	79

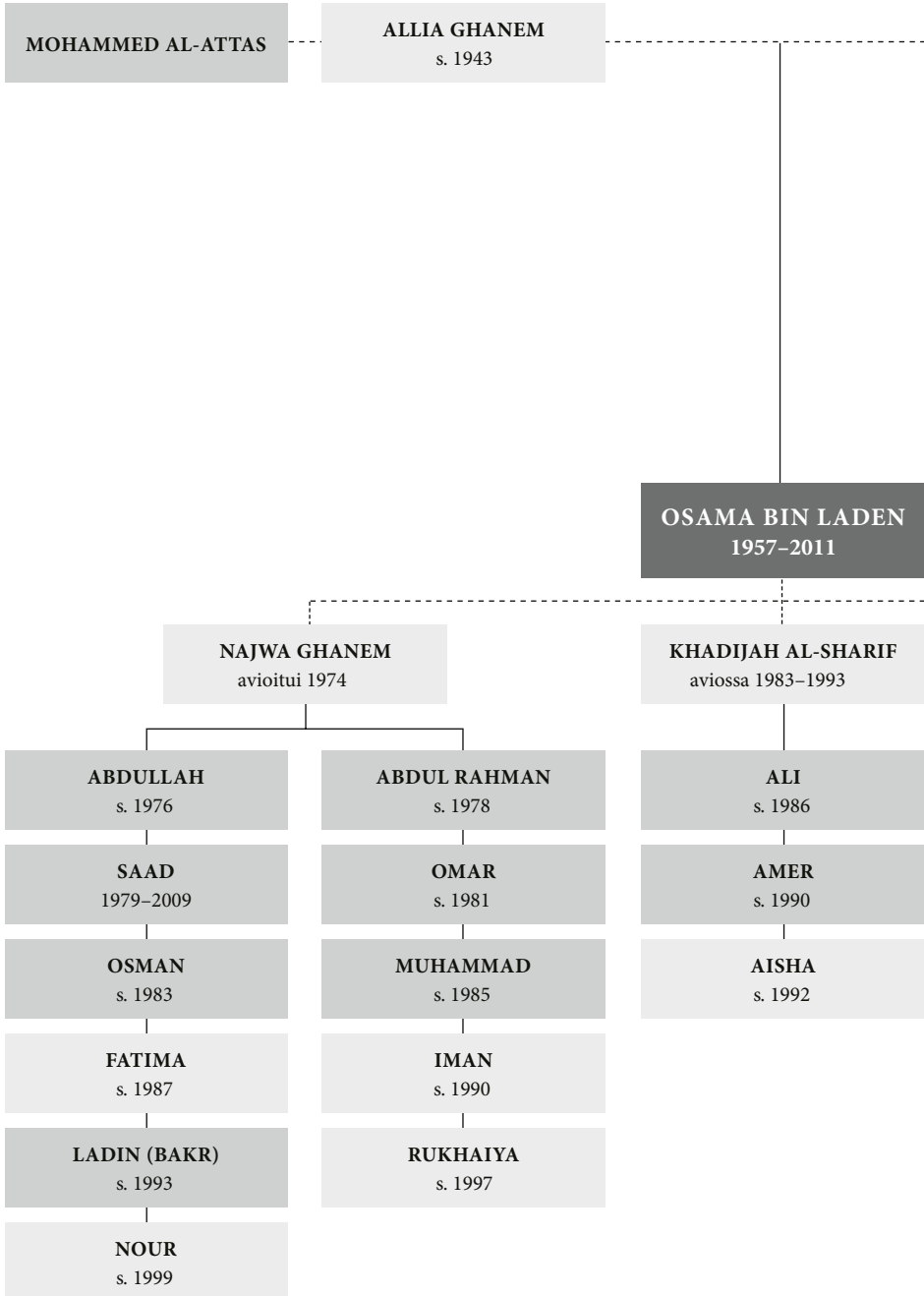
OSA II SOTA YHDYSVALTOJA VASTAAN

LUKU 5	Radikaali	90
LUKU 6	Käärmeen pää.....	102
LUKU 7	Sodanjulistus.....	110
LUKU 8	Yhdysvallat oivaltaa hiljalleen uhkan.....	137
LUKU 9	Sota alkaa	150
LUKU 10	Tie syyskuun 11. päivän iskuihin.....	178

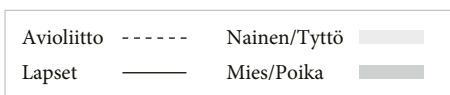
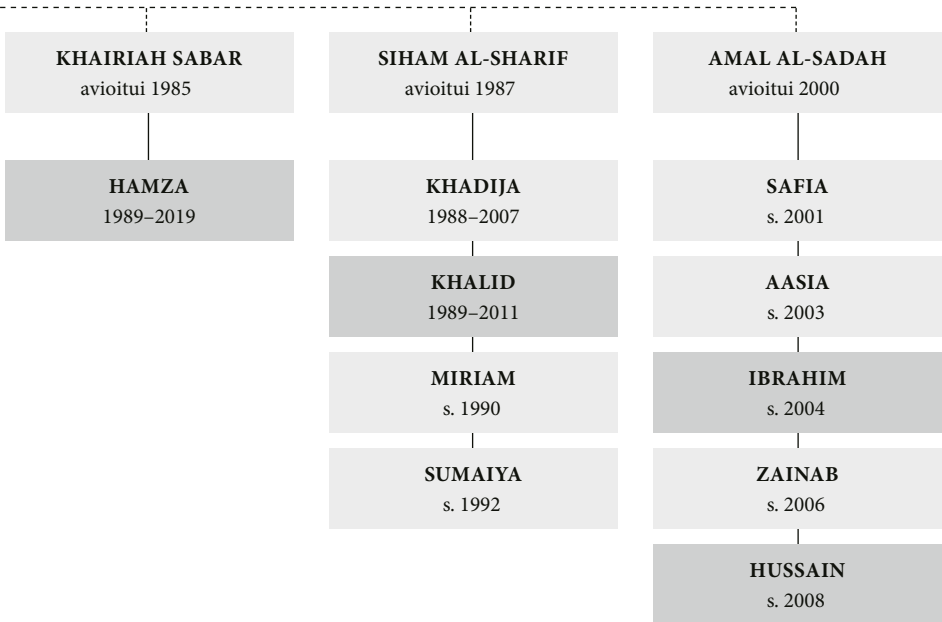
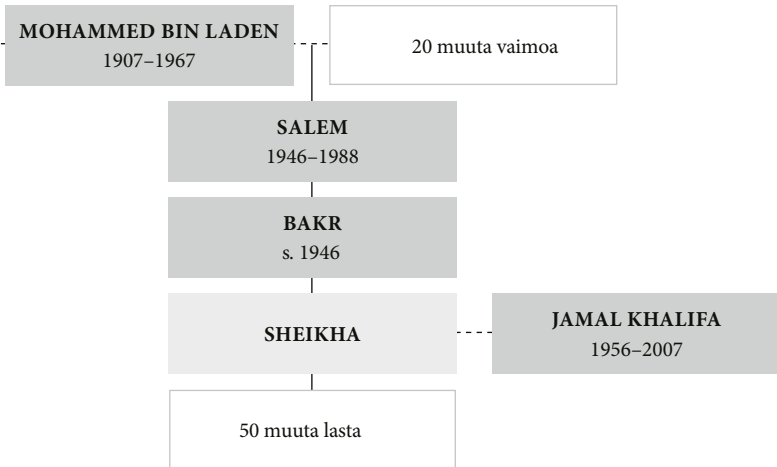
OSA III
PAKOMATKALLA

LUKU 11	Vastaisku	195
LUKU 12	Suuri pakomatka	212
LUKU 13	Al-Qaida elpyy	222
LUKU 14	Ajojahti	234
LUKU 15	Leijona talvella.....	251
LUKU 16	Operaatio Neptunuksen keihäs.....	261
LUKU 17	Bin Ladenin jälkeen.....	272
	Lähteistä	293
	Loppuviitteet.....	297
	Lähteet	353
	Kiitokset	373
	Hakemisto	379

BIN LADENIN SUKUPUU

PROLOGI

TOIVEET, UNELMAT JA PELOT

Amerikkalaisia ja juutalaisia vastaan hyökkääminen ja heidän tappamisensa missä tahansa maapallon kolkassa on velvoitteista suurin ja parhain tapa päästä lähelle Allahia.¹

– OSAMA BIN LADEN

Oli Amalin vuoro olla sheikin kanssa, kun uuden kuun säkkipimeä yö laskeutui Osama bin Ladenin talon ylle Pakistanin Abbottabadissa 1. toukokuuta 2011.² Bin Laden oli avioitunut nuorimman vaimonsa Amalin kanssa, kun tämä oli vain 18 vuoden ikäinen ja Osama oli 43-vuotias.³ Kahden ja puolen vuosikymmenen ikäero ei kuitenkaan estänyt lopulta oikeaa rakkausavioliittoa, mikä suututti melkoisesti bin Ladenin kolmea vanhempaa vaimoa.⁴

Kun bin Laden oli 1990-luvun lopulla alkanut puhua vaimoilleen uuden vaimon ottamisesta, hän oli mainostanut Amalia kypsäksi kolmekymmenvuotiaaksi, joka osasi Koraanin ulkoa.⁵ Oikeasti Amal oli hädin tuskin kouluja käynyt teini-ikäinen Jemenin maaseudulta. Hän oli saapunut yllättäen Afganistaniin vuotta ennen bin Ladenin suurta syyskuun 11. päivän voittoa ja omi suurimman osan hänen ajastaan. Isänsä avioliitto heitä nuoremman naisen kanssa suututti myös bin Ladenin vanhempia poikia.⁶ Bin Ladenin ja Amalin välisen avioliiton järjestämisessä auttanut jemeniläinen henkivartija sanoi, että perheen nuivan suhtautumisen vuoksi bin Laden aluksi ”veti neljättä avioliittoa perässään kuin kettingissä olevaa palloa”.⁷

Ajan myötä tilanne muuttui. Amalin esikoinen Safia syntyi maailmaan muutama päivä syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen.⁸ Bin Laden nimesi hänet profeetta Muhammedin tädin Safian mukaan, joka oli tappanut juutalaisen. Bin Laden kertoi toivovansa, että myös hänen tyttärensä Safia kasvaisi tappamaan juutalaisia.⁹

Syyskuun 11. päivän iskun jälkeen alkoi bin Ladenin yhdeksän vuotta kestänyt pakomatka, jonka aikana Amal synnytti vielä neljä lasta Pakistanissa.¹⁰ Jotta hoitajat ja lääkärit eivät olisi kyselleet hankalia kysymyksiä Pakistanin maaseutukaupunkiin synnyttämään tulleesta arabinaisesta, heille kerrottiin, että Amal oli kuuro ja mykkä.¹¹

Kun voittoisasta iskusta oli kulunut lähes kymmenen vuotta, 54-vuotias bin Laden uskoi lopulta löytäneensä täydellisen piilopaikan Abbottabadista. Hän asusteli mukavasti asioista sivussa miellyttävällä alueella Himalajan alarinteillä, lähes tuntemattomassa pakistanilaisessa kaupungissa. Harva osasi odottaa bin Ladenin piiloutuvan tällaiseen urbaaniin takapajulaan. Hänen olisi pitänyt olla tyytyväinen.

Vuoden 2011 alussa bin Laden oli kuitenkin kiihdyksissään. Vaikutti siltä, että historia oli ohittamassa hänet. Arabimaailma oli ennennäkemättömässä mullistuksessa. Siitä huolimatta mies, joka oli toivonut nostavansa arabialueen turhaumat maailman huomioon tekemällä tuhoisimman terrori-iskun Yhdysvaltojen maaperälle, jätettiin huomiotta. Se kaiheri bin Ladenia enemmän kuin mikään.

Bin Laden ei tiennyt, kuinka suhtautua Arabikevään kansannousuihin, joita oli ilmaantunut vuoden alussa kuin tyhjästä ympäri Lähi-itää. Bin Laden kirjoitti neuvonantajalleen, että nämä kumoukset olivat tärkein muslimimaailmaa vuosisatoihin kohdannut tapahtuma. Silti al-Qaidalla ei ollut mitään osuutta aluetta pyyhkivien mielenosoitusten aallossa.¹² Bin Laden ei tiennyt kuinka julkisesti kommentoida kansannousuja, jotka olivat edeltävinä kuukausina pyyhkäisseet vallasta Egyptiä, Libyaa ja Tunisiaa vuosikymmeniä hallinneet ikäloput maalliset diktaattorit. Bin Laden piti näitä hallinnonvaihdoksia mahdollisuutena koettaa nousta jälleen merkittäväksi tekijäksi.

Arabikevään tuoma haaste selittää, miksi bin Laden ilahtui saatuaan jälleen yhteyden vanhimpaan vaimoonsa Umm Hamzaan, jota hän ei

ollut nähnyt sitten syyskuun 11. päivän iskujen aikojen. Khairiah Sabar, jota perhe kutsui nimellä Umm Hamza – ”Hamzan äiti” – oli kahdeksan vuotta Osamaa vanhempi ja suorittanut tohtorintutkinnon lastenpsykologiassa.¹³ Bin Laden piti Khairiahia älyllisenä vertaisenaan, ehkä jopa jonkinlaisena mentorina, koska Khairiah tunsu Koraanin syvästi. Bin Laden toivoi kiihkeästi, että Khairiah auttaisi häntä miettimään, kuinka parhaiten vastata julkisesti arabikevääseen. Arabikevään vallankumousten takana olivat pitkälti liberaalit tahot sekä Muslimiveljeskunnan jäsenet. Al-Qaida kaihtoi islamistista muslimiveljeskuntaa, koska se suostui osallistumaan demokraattiseen politiikkaan. Voisiko bin Laden siitä huolimatta esiintyä arabikevään johtajana?

Khairiah oli paennut muiden bin Ladenin perheenjäsenten ja eräiden al-Qaidan johtajien kanssa naapurimaahan Iraniin vuonna 2002, kun Yhdysvaltojen sotaretki Afganistanissa oli syrjäyttänyt Talebanin vallasta. He asuivat siellä erilaisissa kotiarestijärjestelyissä monta vuotta. Iranin hallinto todennäköisesti piti bin Ladenin perheenjäseniä ja al-Qaidan johtajia potentiaalisina valttikortteina neuvotteluissa Yhdysvaltojen kanssa, jos Teheran pääsisi amerikkalaisten kanssa diplomaattiseen sopimukseen. Kun al-Qaida vuonna 2008 sieppasi iranilaisen diplomaatin Pakistanissa, iranilaiset ja al-Qaida alkoivat neuvotella hiljaisuudessa vankien vaihdosta, johon sisältyi bin Ladenin perheenjäsenten vapauttaminen. Heinäkuussa 2010 Khairiah matkusti poikansa Hamzan kanssa 2 400 kilometrin matkan Teheranista Pohjois-Waziristaniin. Tuolla kuivalla, louhikkoisella ja syrjäisellä Afganistaniin rajautuvalla Pakistanin heimoalueella piileskelivät keskeiset al-Qaidan jäsenet.

Abbottabadin piilopaikasta käsin bin Laden kirjoitteli tuntitolkulla sukulaisilleen kirjeitä siitä, kuinka he kaikki voisivat palata yhteen. 62-vuotiaalle¹⁴ Khairiahille tammikuun alussa 2011 lähettämässään kirjeessä bin Laden kirjoitti hellästi: ”Utisesi, joita olen odottanut kovin kauan kuluneina vuosina, lohduttavat minua... Kuinka kauan olenkaan odottanut lähtöäsi Iranista.”¹⁵

Bin Laden kertoi, että joku hänen tiimistään ostaisi Khairiahille tietokoneen ja muistitikkuja. Sitten tämä voisi kertoa huomiotaan ja

ajatuksiaan, jotka bin Laden voisi sisällyttää lausuntoihinsa. Osama halusi esitellä vaimolleen näkemyksiään, jotta he voisivat yhdessä muutoilla julkilausuman syyskuun 11. päivän iskujen 10-vuotispäiväksi. Bin Laden kirjoitti: ”Odotamme New Yorkiin ja Washingtoniin tehtyjen siunattujen hyökkäysten kymmenvuotispäivää, joka on yhdeksän kuukauden kuluttua. Tiedät hyvin sen merkityksen... Niinpä lähetin sinulle tietokoneeltani kaikki lausunnot ja ajatukset tämän tärkeän vuosipäivän lausuntojen laatimiseksi.”¹⁶

Osama oli innoissaan ajatuksesta, että hän näkisi jälleen Khairiahin. Hän oli kuitenkin huolissaan omasta turvallisuudestaan ja ajatteli vainoharhaisesti, että iranilaiset – joihin hänen mukaansa ei pitäisi luottaa – olisivat saattaneet laittaa elektronisia seurantalaitteita hänen perheenjäsentensä tavaroihin tai jopa kehoihin, kun he lähtivät Iranista kesällä 2010. Bin Laden kirjoitti Khairiahille, että jos tämä oli hiljattain käynyt Iranissa hammaslääkärissä paikkauttamassa hampaitaan, paikka pitäisi ehkä poistattaa. Bin Laden oli huolissaan siitä, että paikkaan oli voitu sisällyttää seurantalaitteen siru, joka oli ”noin vehnänjyvän pituinen ja pienen vermisellipalan levyinen.” Hän jatkoi vielä: ”Minun täytyy saada tietää paikkauksen ajankohta ja myös kaikki leikkaukset, pienetkin. Jos et muista päivämäärää, voit ihan hyvin vain arvioida milloin ne tapahtuivat.”¹⁷

Osama tiesi Khairiahin olevan jumissa Waziristanin kylmällä vuoristoalueella talvisydämenä ja lisäsi: ”Tämän kirjeen mukana on vaatimattomia lahjoja kylmää säätä varten ja 25 000 rupiaa [noin 300 euroa]¹⁸ kuluihisi tänä aikana.” Al-Qaidan johtaja tiedusteli myös: ”Haluaisin kuulla, mikä on terveytesi laita. Asutko mukavasti? Onko sinulla lämmitys?” Turvallisuuden suhteen aina varuillaan ollut bin Laden varoitti: ”Tuhoa tämä kirje, kun olet lukenut sen.”

Bin Laden oli erityisesti huolissaan siitä, että hänen huolella rakentamansa Abbottabadin piilopaikka saattaisi nyt levitä käsiin. Kun Pakistanissa vuonna 2003 pidätettiin syyskuun 11. päivän iskujen operatiivinen johtaja Khalid Sheikh Mohammed, bin Laden päätti lopettaa kaikki henkilökohtaiset tapaamiset al-Qaidan jäsenten kanssa. Poikkeuksena olivat Osaman kaksi henkivartijaa, jotka asuivat

hänen kanssaan Abbottabadin talossa. Henkivartijat Ibrahim ja Abrar olivat veljeksiä ja kuuluneet al-Qaidaan jo pitkään. Heidän sukunsa oli kotoisin Pohjois-Pakistanista, bin Ladenin Abbottabadin piilopaikan lähitienoilta. Miehet tekivät kaiken bin Ladenin puolesta. He kävivät bin Ladenien puolesta ostoksilla paikallisilla toreilla. Mikä tärkeintä, toinen heistä toimitti viestejä bin Ladenin ja muiden al-Qaidan johtajien välillä. Bin Laden oli täysin riippuvainen henkivartijoistaan pystyäkseen pitämään minkäänlaista otetta al-Qaidasta ja sen kaukaisista sidosryhmistä ympäri maailmaa, sekä saadakseen elämän perustarpeet.¹⁹

Vuoden 2011 alkuun tultaessa Ibrahim ja Abrar olivat perin pohjin kyllästyneet kaikkiin riskeihin, jotka liittyivät maailman etsityimmän miehen suojelemiseen ja palvelemiseen. Kaikista vaaroista huolimatta kitsas bin Laden maksoi kummallekin vain noin 100 euroa kuukaudessa. Kirjeessään Khairiahille bin Laden kertoi, että häntä suojelevat veljekset olivat uupuneita ja aikoivat lopettaa; suhteet heihin olivat tulehtuneet pahoin. Hän ei voinut laskea sen varaan, että he saattaisivat Khairiahia 500 kilometrin matkalla Waziristanista Abbottabadiin, jotta he pääsisivät vihdoon yhteen. Henkivartijoiden mielestä Abbottabadin talossa asui jo ennestään enemmän väkeä kuin he pystyivät hoitamaan.²⁰

Bin Laden oli kuitenkin innoissaan vaimonsa tapaamisesta. Al-Qaidan johtaja ilmoitti: ”Jos en pysty järjestämään paluutasi seuraavien viikkojen aikana, tulen käymään luonasi”.²¹ Matkustaminen Waziristaniin olisi ollut bin Ladenilta poikkeuksellinen riskinotto, sillä hän ei ollut poistunut Abbottabadin talolta viimeiseen viiteen vuoteen.

Tilanne henkivartijoiden kanssa äityi niin pahaksi, että tavallisesta poiketen bin Laden kirjoitti heille virallisen kirjeen 15. tammikuuta 2011 huolimatta siitä, että he asuivat vain muutaman metrin päässä hänestä Abbottabadin talossa. Kirjeessään bin Laden sanoi, että Ibrahim ja Abrar olivat olleet hiljattaisessa tapaamisessa niin kiukkuisia, että hän turvautui kirjoittamaan heille kirjeen asioiden selvittämiseksi. Bin Laden pyysi veljeksiltä tarpeeksi aikaa uusien vartijoiden löytämiseksi.

Bin Laden kirjoitti tästä syystä kirjeen huippuavustajalleen Atiyah Abd al-Rahmanille* ja kysyi, tiesikö tämä pakistanilaisia, joihin voisi ”täydellisesti luottaa” uusina henkivartijoina. Bin Ladenilla oli nyt määräaikapaineita, koska hän oli veljesten kanssa sopinut kirjallisesti irtisanoutumisesta heinäkuun puoliväliin 2011 mennessä. Erossa bin Laden menettäisi pitkäaikaisten henkivartijoidensa suojan lisäksi myös huolellisesti valmistellun talonsa, jonka paikoin jopa kuuden metrin korkuiset muurit oli suunniteltu suojaamaan uteliailta katseilta. Abbottabadin talo oli nimittäin rekisteröity Ibrahimille – bin Laden ei ollut paikan laillinen omistaja. Hänen oli perheineen löydettävä uusi piilopaikka.²²

Toistaiseksi Atiyah oli esittänyt ainoana ehdokkaana henkivartijoiden tilalle erästä 35-vuotiasta entistä kauppiasta, jolla oli pieniä lapsia. Hänellä oli jonkin verran kokemusta kiinteistöjen ostamisesta ja myynnistä. Se oli merkittävä suositus, koska hänen täytyisi auttaa bin Ladenia muuttamaan. Bin Laden halusi jatkuvasti tilannepäivityksiä uuden vartijansa etsinnästä ja kehotti huippuapulaistaan: ”Olisi hyvä, jos ilmoittaisit minulle henkivartija-asian edistymisestä jokaisessa viestissä, eikä haittaa, jos kerrot ettei edistystä ole tapahtunut.”²³

Bin Ladenin henkivartijoiden vastalauseista huolimatta Khairiah päätti helmikuun puolivälissä lähteä kymmenen tuntia kestäväälle matkalle Waziristanista Abbottabadiin, mutta hän ei kuitenkaan ottanut ainoaa lastaan Hamzaa mukaan.²⁴ Kun Khairiah saapui Abbottabadiin, talo oli pullollaan väkeä.²⁵ Siellä oli bin Ladenin nuorin vaimo Amal ja hänen viisi lastaan, toinen vaimo Siham kolmen aikuisen lapsensa kanssa – Khalid, Miriam ja Sumaiya – sekä neljä orpoa lastenlasta, joiden äiti – Sihamin ja Osaman vanhin tytär Khadija – oli kuollut synnytyksessä Pakistanin heimoalueilla.

Alkukeväällä 2011 bin Ladenin kolme vaimoa olivat jo tottuneet tuttuihin rutiineihin. Kukin heistä oli avioitunut Osaman kanssa tietäen, että he olivat astumassa moniavioiseen kotiin, ja jokainen vaimo ihaili bin Ladenia vääräuskoisia vastaan käydyn pyhän sodan suurena

* alias Atiyatullah al-Libi.

sankarina. He olivat iältään 28–62-vuotiaita,²⁶ ja Osama oli heidän elämänsä keskipiste. Bin Laden taas yritti kohdella kaikkia vaimojaan tasapuolisesti ja järjesteli talonsa niin, että jokaisella vaimolla oli oma vaatimaton keittiö ja asuutilat.²⁷ Hän yritti myös miellyttää heitä makuuhuoneessa. Bin Laden joi kaurasta valmistettua Avena-sokerijuomaa,²⁸ jolla väitetään olevan Viagran kaltaisia vaikutuksia, ja hän söi runsaasti oliiveja,²⁹ joilla hän uskoi olevan samanlaisia vaikutuksia. Osama myös käytti säännöllisesti Just for Men -väriainetta suurelta osin valkoiseksi muuttuneeseen partaansa sekä harmaisiin hiuksiinsa.

Useimmat pakoilevat henkilöt koettavat matkoillaan näkyä mahdollisimman vähän eivätkä uneksisikaan piileskelystä suurperheen kanssa, mutta bin Laden nautti jäməkän ja joskus hemmottelevan perheenisän roolistaan kanssaan asuville lapsille ja lastenlapsille. Hän valvoi heidän askareitaan, joihin kuului vihannesten kasvatusta, ja jakoi palkintoja parhaasta esityksestä,³⁰ kun lapset lausuvat runoja. Yksi noin yhdeksänvuotias bin Ladenin pojanpoika nauhoitti videon pyhästä sodasta kertovasta runosta, josta perhe vaikutti olevan erityisen ylpeä. Poika julisti mahtipontisesti: ”Olemme harpponeet jihadissa pitkin askelin. Taistelimme, emmekä laskeneet aseitamme.”³¹ Osama seurasi nuorempia poikia ampumassa takapihalla ilmakiväärillä puunoksalla nuokkuvia lintuja.³²

Oli epätavallista, että maailman etsityin mies eli suuren vaimo- ja lapsikatraan kanssa. Bin Laden teki paljon pitääkseen perheensä lähellä, vaikka se asettikin heidät kaikki suureen vaaraan. Sen minimoimiseksi bin Laden näki paljon vaivaa pysyäkseen tunnistamattomana. Hänen henkivartijansa asensivat taloon neljä erillistä kaasu- ja sähkömittaria, etteivät kaasu- tai sähkölaskut varmasti olleet koskaan epäilyttävän suuria ja paljastaneet bin Ladenin 16 perheenjäsentä. He polttivat kaikki roskansa.³³ Bin Laden valitti sydän- tai munuaiskipuja, mutta hän ei koskaan käynyt lääkärillä vaan hoiti vaivoja mieluummin arabialaisin perinnerohdoksien.³⁴ Kun Osama lähti kolmikerroksisesta talostaan kiertelemään muurien ympäröimää tilavaa linnoitustaan, hänellä oli cowboy-hattu, joka esti uteliaita katselijoita tai satelliitteja tunnistamasta häntä.³⁵ Bin Laden oli niin varovainen, että hänen

Abbottabadissa asumansa puolen vuosikymmenen aikana Ibrahimin vaimo Maryam ei nähnyt Osamaa kertaakaan, vaikka he asuivat samassa paikassa. Bin Laden piileskeli jopa asuintovereiltaan.³⁶

Jotta talon ulkopuoliset ostosreissut olisivat pysyneet minimissään, bin Laden perusti pienehkön viljelmän, josta saatiin suuri osa ruoasta hänen suurelle perheellensä ja kahden henkivartijansa yhdelletoista perheenjäsenelle.³⁷ Kanoja kaakatti karsinoissaan kymmenittäin, lehvät vaelsivat suurella mutaisella pihalla, omenapuut tuottivat paljon hedelmiä, rähjäisissä kasvihuoneissa kasvoivat kurkut ja kesäkurpitsat, hunajaa tuli mehiläispesästä ja viinirypäleet kukoistivat ristikoilla.³⁸

Bin Ladenin perhe asui Abbottabadin talossa nuukasti, kasvatti suuren osan omasta ruoastaan ja lisäksi vielä vältteli ilmastoinnin kaltaisia moderneja mukavuuksia. Osama vaati tiukkojen islamilaisten uskomustensa noudattamista. Hänen perheessään tytöt erotettiin kokonaan miehistä harvinaisen varhain, jo kolmen vuoden iässä. Bin Ladenin naiset poistuivat huoneesta silloinkin, kun miehiä näkyi televisiossa.³⁹

Viihdettä ei juuri katseltu, mutta bin Laden ahmi satelliittiteleviosta uutisia arabikeväästä. Jos lähetykseen ilmestyi naispuolinen uutisankkuri, bin Laden käytti kaukosäädintä ja peitti ruudun kanavaoppaalla niin, ettei ankkurin kasvoja näkynyt.⁴⁰

Bin Ladenin henkivartijat huolehtivat tarkasti operationaalisesta turvallisuudesta. He soittivat puhelut puhelinkopeista kaupungeissa, jotka sijaitsivat vähintään tunnin ajomatkan päässä Abbottabadin talolta. Kun eräs henkivartijan nuorista tyttäristä näki televisio-ohjelmassa videon bin Ladenista ja tunnisti hänet talossa asuvaksi pitkäksi arabimieheksi, henkivartija kielsi kokonaan television katselun ja muun yhteydenpidon perheensä ja bin Ladenin perheen välillä, vaikka he kaikki asuivat samassa vajaan puolen hehtaarin kokoisessa linnoituksessa.⁴¹

Bin Laden olisi voinut katkaista kaiken yhteydenpidon kaikkiin talonsa ulkopuolisiin, mikä olisi varmasti vähentänyt huomattavasti paljastumisriskiä. Bin Laden halusi kuitenkin pitää kiinni tärkeästä asemastaan al-Qaidan ”emiirinä” – komentajana – ja hallita yhä järjestöään ja sen sidosryhmiä ympäri muslimimaailmaa. Bin Ladenin

linnoitusta ei ollut tarkoituksella kytketty puhelinverkkoon eikä internetiin, koska hänellä oli terve kunnioitus yhdysvaltalaisen vakoiluvirastojen kykyjä kohtaan. Niinpä bin Laden yritti hallita jihadistiverkostoaan kirjoittamalla ylimmille alaisilleen yksityiskohtaisia muistioita, jotka hänen henkivartijansa sitten kuljettivat muistitikuilla muille al-Qaidan luotettaville jäsenille. Se ei ollut tehokkain tapa johdattaa maailmanlaajuisia terroriverkostoja, ja vastasi kansainvälisen yrityksen pyörittämistä ilman edes lennättimen ja puhelimen kaltaisia 1800-luvun työkaluja. Joskus kuriireja pidätettiin, ja usein vastaukset viipyivät matkalla kauan tai joutuivat kokonaan hukkaan, mutta silti bin Laden halusi mikromanageroida seuraajiaan Etelä-Aasiassa, Lähi-idässä ja Afrikassa.⁴²

Elämänsä viimeisinä kuukausina kirjoittamisessaan pitkissä kirjeissä bin Laden keskittyi oman turvallisuutensa lisäksi neljään pääasiaan. Hän oli ensinnäkin syvästi huolissaan al-Qaidan julkisuuskuvaista. Hänen mielestään sitä tahrivat liittolaisryhmät, jotka tappoivat muslimisiviilejä ilman selvää strategista tarkoitusta tai leikittelivät kemiallisten aseiden käytöllä. Toiseksi Osama pelkäsi CIA:n lennokki-iskujen harventavan hänen joukkojaan Pakistanissa. Kolmanneksi hän pyrki pitämään al-Qaidan liittolaisineen hyökkäyskannalla erityisesti amerikkalaisia kohteita vastaan, koska syyskuun 11. päivän iskun 10-vuotispäivä lähestyi eikä hän ollut pystynyt järjestämään toista laajaa iskua Yhdysvaltoja vastaan. Ennen kaikkea Osama halusi huomioida Arabikevään mullistavat tapahtumat suurella julkilausumalla, joka asemoisi hänet Lähi-Itää keikuttavien vallankumousten johtajaksi.

Vaikka bin Laden johti joukkomurhille omistautunutta järjestöä, hänen mielestään al-Qaidan täytyi pitää yllä tietynlaista julkisuuskuva muslimien keskuudessa. Eräässä kirjeessä huippuapulaiselleen Atiyahille bin Laden varoitti, että al-Qaidan Jemenin sivuhaaran tulisi olla hyvin varovainen, jos se mahdollisesti käyttäisi myrkkä operatioissaan. Bin Laden viittasi siihen, että tällaisten kemiallisten aseiden käyttö saattaisi vahingoittaa heidän mainettaan tiedotusvälineissä ja yleisön silmissä.⁴³ Toisessa kirjeessä varoitettiin erästä al-Qaidan ryhmää, joka oli suunnitellut käyttävänsä kloorikaasua Irakin kurdeja

vastaan. Näin vakava siirto vaatisi al-Qaidan johtajien luvan, sillä kaasua saattoi olla vaikea hallita ja se saattaisi vahingoittaa ihmisiä, mikä sitten ”vieraannuttaisi ihmiset meistä”; lisäksi ”meillä on tarpeeksi ongelmia jo ennestään.”⁴⁴

Syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen Yhdysvaltain päättäjillä oli suuri huoli siitä, että al-Qaida saattaisi käyttää joukkotuhoukseita, mutta bin Laden itse suhtautui varsin epäluuloisesti niiden käyttöön. Hän ei ollut huolissaan moraalisisista syistä, vaan siksi miltä se näyttäisi tiedotusvälineissä ja tavallisten muslimien silmissä.

Bin Laden valitti Atiyahille myös, että Pakistanin Talebanin hiljattaisessa operaatiossa oli kuollut aseettomia muslimeja.⁴⁵ Huomio saattaa tuntua oudolta, kun otetaan huomioon, ettei bin Laden tuntenut omantunnontuskia lähes kolmen tuhannen siviilin tappamisesta Yhdysvalloissa syyskuun 11. päivänä 2001. Se sopi kuitenkin bin Ladenin yleiseen vastenmielisyyteen tappaa tavallisia muslimisiviilejä, jotka asuivat islamilaisissa maissa. Hänestä se oli haitallista, koska se vieraannutti juuri ne ihmiset, joihin al-Qaida yritti vaikuttaa.

Kun syyskuun 11. päivän ”siunatun” iskun kymmenes vuosipäivä alkoi lähestyä, Osama pohti jonkinlaisen vastuunoton julkistamista al-Qaidan ja sen liittolaisten puolesta. Se ei ollut tietenkään anteeksipyyntö bin Ladenin vihaamille amerikkalaisille, vaan pyrkimys muuttaa al-Qaida islamilaisen maailman silmissä järjestöksi, joka ei mielivaltaisesti tappanut muslimisiviilejä. Hän tiesi hyvin, että Irakin al-Qaidan, Somalian al-Shabaabin ja Pakistanin Talebanin kaltaiset al-Qaidan liittolaiset olivat tappaneet syyskuun 11. päivän iskun jälkeen monta tuhatta muslimisiviiliä. Se oli horjuttanut al-Qaidan minäkuva, jonka mukaan se taisteli todellista pyhää sotaa kaikkien muslimien puolesta. Merkittävälle apulaiselleen kesällä 2010 kirjoittamassaan viestissä Osama kertoi aikovansa antaa lausunnon, jossa hän tarkastelisi ”uuden vaiheen aloittamista tehtyjen virheiden korjaamiseksi... ja jihadisteihin uskonsa menettäneen ison väestöosan luottamuksen palauttamista.”⁴⁶ Al-Qaidan maine oli tahriintunut bin Ladenin mielessä niin pahasti, että hän jopa harkitsi ryhmänsä nimen vaihtamista. Osama pyrki ystävällisempään ja helläotteisempaan al-Qaidaan.⁴⁷

Osama bin Ladenin nousu ja tuho luo perusteellisen kuvan miehestä, jonka syytä ovat Amerikan pitkät sodat al-Qaidan ja sen seuraajien kanssa. Bergen tarkastelee bin Ladenia monelta kantilta – perheenpäänä, uskonkiihkoilijana, terroristijohtajana ja pakolaisena, kaikkine ristiriitaisuuksineen. Miljardöörin poika vaati perheensä elävän kuin köyhät. Perhettään jumaloinut terroristijohtaja nojasi tärkeissä strategisissa päätöksissä kahteen tohtorintutkimon suorittaneeseen vaimoonsa, mutta veti perheen mukaan tuhoonsa.

Fanaattisesti uskonnollinen bin Laden tappoi halukkaasti tuhansia siviilejä islamin nimissä. Ja vaikka hän onnistui lopulta Yhdysvaltojen historian tuhoisimmassa joukkomurhassa, hän ei saavuttanut ainoatakaan strategista tavoitettaan.

Viimeisten vuosien mielikuvaksi on jäänyt ikääntyvä mies, aivan tavallinen isä, joka harmaantuneessa parrassa katselee vanhoja videoita itsestään. Lopulta bin Laden kuoli epäsanakarillisesti linnoitetussa talonrähjässä kaukana pyhän sotansa etulinjoista. Silti hänen ideologiansa elää.

Perheenjäsenten ja työtovereiden henkilökohtaisten haastattelujen ja hiljattain löydettyjen asiakirjojen avulla Bergenin muotokuva Osamasta paljastaa ensimmäistä kertaa, kuka hän todella oli ja miksi hän innostaa yhä uutta jihadistisukupolvea.

9 789523 823860

KL 99.1
ISBN 978-952-382-386-0

DOCENDO
www.docendo.fi

Kannen kuvat: Lehtikuva
Kansi: Katse Design